

Kázání v Semonicích 21. srpna 2016 (Pavel Rejchrt)

ČTENÍ I. J 6, 26-51 (kral.)

Po zázračném nasycení velkého množství lidí pěti chleby a dvěma rybičkami Ježíš říká těm, kteří za ním přišli:

Amen, amen pravím vám: Hledáte mne ne proto, že jste divy viděli, ale že jste jedli chleby a nasyceni jste. Pracujte ne o pokrm, který hyne, ale o ten pokrm, který zůstává k životu věčnému, který Syn člověka dá vám. Neboť toho potvrdil Bůh Otec.

Tedy řekli jemu: Co budeme činiti, abychom dělali dílo Boží?

Odpověděl Ježíš a řekl jim: Toto jest to dílo Boží, abyste věřili v toho, kterého on poslal.

I řekli jemu: Jaké pak ty znamení činiš, abychom viděli a věřili tobě? Co děláš? Otcové naši jedli manu na poušti, jakož psáno jest: Chléb z nebe dal jim jísti.

Tedy řekl jim Ježíš: Amen, amen pravím vám: Ne Mojžíš dal vám chléb z nebe, ale Otec můj vám dává ten chléb z nebe pravý. Neboť chléb Boží ten jest, který sestupuje z nebe a dává život světu.

I řekli jemu: Pane, dávej nám chléb ten vždycky.

Ježíš pak řekl jim: Já jsem ten chléb života. Kdo přichází ke mně, nebude nikoli lačněti, a kdo věří ve mne, nebude žízni nikdy. Ale pověděl jsem vám, ano viděli jste mne, a nevěříte. Všecko, což mi dává Otec, ke mně přijde, a toho, kdo ke mně přijde, nevyvrhu ven. Neboť jsem sestoupil z nebe, ne abych činil vůli svou, ale vůli toho, který mne poslal. Tato jest pak vůle toho, který mne poslal, Otcova, abych ničeho toho, což mi dal, neztratil, ale vzkřísil to v nejposlednější den. A tato jest vůle toho, který mne poslal, aby každý, kdož vidí Syna a věří v něho, měl život věčný. A já jej vzkřísím v den nejposlednější.

I reptali Židé na něho, že řekl: Já jsem chléb ten, který jsem z nebe sestoupil. A pravili: Zdali tento není Ježíš, syn Josefův, jehož my otce i matku známe? Kterak pak dí tento: Z nebe jsem sestoupil?

Tedy odpověděl Ježíš a řekl jim: Nerepcete vespolek. Žádný nemůže přijíti ke mně, jedině leč Otec můj, kterýž mne poslal, přitřhl by jej; a já jen vzkřísím v den nejposlednější. Psáno jest v prorocích: A budou všichni učeni od Boha. Proto každý, kdo slyšel od Otce a naučil se, jde ke mně. Ne že by kdo viděl Otce, jedině ten, který jest od Boha, ten viděl Otce. Amen, amen pravím vám: Kdo věří ve mne, má život věčný. Já jsem ten chléb života. Otcové vaši jedli manu na poušti, a zemřeli. Toto jest chléb ten z nebe sestupující. Kdo by koli jej jedl, neumře. Já jsem ten chléb živý, který jsem z nebe sestoupil. Bude-li kdo jísti ten chléb, živ bude na věky. A chléb, který já dám, tělo mé jest, které já dám za život světa.

TEXT KÁZÁNÍ J 4,13-14 (kral.) – *(k tomu leckteré spojitosti se ČTENÍM I.)*

V rozhovoru se Samařankou u Jákobovy studnice Ježíš řekl:

Každý, kdož pije vodu tuto, žízni bude opět. Ale kdož by se napil vody té, kterouž já dám jemu, nežízni by na věky, ale voda ta, kterouž já dám jemu, bude v něm studnicí vody prýstící se k životu věčnému.

Bratři a sestry,

ptáme se často i my v církvi se všemi ostatními, co vůbec máme dělat, aby to mělo smysl. Vrtá nám často hlavou, proč tak málo lidí přijde na bohoslužby. Začínáme se pak bát, že asi neumíme dost využít dnešní vyvinutou techniku, všechny ty chytré přístroje, které málem samy vyrobí kázání a velmi pomůžou s reklamou a propagací.

Někdy i zkušenější pracovníci církve nejsou daleko od představy, že lidi přitáhne dnes, pokud ještě vůbec, ke křesťanství něco hodně pestrého a ohlušujícího, konferenciérský vtíp a aspoň špetka bulváru, že to prostě jinak nejde. Při čtyřtém výročí slavné Bible v Kralicích před třemi lety se opékalo sele na rožni, účinkovaly dvě tři celebrity ze showbyznysu na obrovském podiu s ozvučením, zato kvalitní přednášky, které nechyběly, se konaly v maličké škole, kam se skoro nikdo nevešel.

Pořádají se takové a podobné akce pod heslem větší otevřenosti církve vůči světu, a také s očekáváním, že se k nám lidé potom pohnou a že teprve pak poznají, co je pravé, radostné křesťanství, a ne nějaká pozdně středověká zasmušilost páterů a pastorů.

Ale právě když takto chceme i jako vymírající evangelická církev nabrat dech a vyrovnat krok s naší naplno vytíženou, aktivistickou dobou, zazní nad námi nabádavé slovo: „Pracujte ne o pokrm, který hyne, ale o ten pokrm, který zůstává k životu věčnému.“ To říká podle evangelisty Jana ten, který přišel z docela jiné skutečnosti, než kterou můžeme na světě poznat. Kdo to jenom je? Odpověď není tak snadná, jak se na první pohled zdá.

Vždyť víra v Ježíše Krista musí podle Nového zákona podstoupit velmi těžkou zkoušku, které se říká pohoršení. Přirozený rozum totiž nebo cit, ba ani úřední nebo filosofický monotéismus Ježíšovi příliš nezatleská. Spíš se zneklidní a vzchopí k sebeobraně. Je to způsobeno tím, že nekonečně vyvýšený Hospodin k nám přichází, jak Luther říkával, ve svém jakoby protikladu: v ponížení a obyčejnosti člověka, o kterém nevíme, jak praví Izajáš, „proč bychom ho žádostivi byli“.

Ani Kristovi současníci, pokud v něho neuvěřili, v něm neviděli nic mimořádného, leda blouznivce, který si příliš troufá. Neboť bývá za prvé málo srozumitelný, jde ve svých obrazech někam příliš daleko za tento svět, a za druhé, svou kritikou míří na nás. Kromě jiného na naši slavnou minulost. Naši otcové – pravili s nemalou hrdostí Ježíšovi oponenti – jedli manu na poušti. Dostalo se jim této velké duchovní zkušenosti, přišlo to přece shůry, sama nebesa naše předky krmila i vedla, o to se opírala i další pokolení, patří to k nesmazatelným znamením i naší dnešní výjimečnosti, nás pozdních potomků.

Chlubili se takto před synem Josefovým, který podle nich sám žádné přesvědčivé znamení svého poslání nevykazuje, ale co platno. Otcové sice mohli dosvědčit něco nevšedního, pomohlo jim to přežít a v síle toho pokrmu putovat, nicméně stejně zemřeli, i ti velcí zakladatelští vůdcové, zmizeli, strhl je příval zapomenutí, přikryl je písek rozpadlých civilizací, mrazivé mlčení nekonečných věků. Jedním slovem: ani nebeská mana od smrti nezachránila.

Oproti tomu je tu pro každého, kdo ke Kristu nalezne vztah víry, jiný chléb z nebe, přímo Ježíš, který sám sebe takto nazývá, chléb pravý, vedle kterého mana ztrácí význam, protože teprve teď, kdo by jedl ten pravý chléb, neumře, živ bude navěky.

Ve známém příběhu Janova evangelia rozmlouvá u památné studnice Jákobovy prostá Samařanka se záhadným poutníkem, který – přestože sám má po delší cestě žízeň v poledním žáru – mluví o sobě jako o dárci živé vody. Udřená roznašečka džbánů naplněných vodou, kterou předtím navázila ze studně, zbystrí sluch, když cizinec říká, že po napití té jiné vody, kterou on dává, vody živé, se už nikdy nevrátí žízeň, a prosí ho: Pane, dej mi tu svou zvláštní vodu, at' už sem nemusím chodit den co den navážet vodu ze studně.

Ale Ježíš tu přece nemluví o vodě, která by utišila, třebaže navždy, naši obyčejnou žízeň, nýbrž hovoří o nápoji věčnosti, vedle kterého se nám teprve zjevuje bída naší pozemskosti: Nejvyšší naše touhy nejsou ukojitelné na tomto světě: všude nás nakonec podlamuje nepřiznaná nespokojenost z jakékoli práce, z chabých výsledků, i přes všechny pochvaly od druhých; je to v nás neuvědomělá touha po věčnosti v plodech a dílech, ba i dětech, k našemu zármutku vždy jen částečně vydařených, navíc v podobách velmi proměnlivých, a tedy pomíjitelných, protože smrtelných, spějících už v samém počátku k zániku: Ano, kdo pije vodu tuto, žízni bude opět, at' aspoň vnuci, pravnuci, budoucí lidstvo – tak na dně svých duší sníme a dychtíme – at' jednou nějaké št'astnější bytosti zítra nebo pozítří dosáhnou nedosažitelného, totiž završení a věčného naplnění; to však nenastane nikdy, jen úporně se bude vracet nevyhléditelná touha a bude přivádět na svět toliko novou bolest.

Kdo by se však napil té jiné vody, kterou dává Kristus, vysvobozen bude z návratné marnosti věci jeho opravdovou, vše naplňující věčností, která navíc každého, kdo by se takto napil, sama promění ve svůj požehnaný pramen. Je přece napsáno, že voda, kterou dá Ježíš žíznivému, nejenže ho navěky zbaví žízně, ale „bude v něm studnicí vody prýstící se k životu věčnému.“ A takto se stane do té doby jen zoufale pohanský člověk, ta duše přehluboké touhy, v tomto světě nenaplnitelné, avšak o to mučivější, vždy znovu zklamávané, příbytkem i svědkem nového života v Kristu.

Tento nový život v nás vytryskne opravdu odjinud, nikdy se ho nezmocníme jako svého práva. Bude souznačný s milostí. Ale nebude přitom žádnou neurčitou a neosobní mystickou kvalitou, nýbrž nás bude vázat v osobním vztahu k tomu, který sice sestoupil z oné nám nepřístupné skutečnosti, jiné než cokoli zde jako lidé známe, ale přesto zde nechodil v nerušeném blahu svého božství, žádným neštěstím nedotčen, nýbrž „člověčenství naše, ráčil vzít na se“, ba za dnů svého putování i naši smrtelnost, schopnost trpět, dosáhnout dna bolesti. A právě v tomto brutálním, křížujícím světě ten, který svým původem a věčným základem není odtud, zjevuje i dělá dílo spásy: „Taková je vůle toho, který mne poslal, aby každý, kdož vidí Syna a věří v něho, měl život věčný.“

Podle první epištoly Janovy svět hyne, i žádost jeho, pouze ten, kdo činí vůli Boží, trvá navěky. My to však sami od sebe nikdy nejsme, skuteční činitelé spasitelné Boží vůle, to může v člověku přísně vzato vypůsobit jenom Duch Kristův jako své ovoce, které si jeho nositel ani neuvědomí. A i když podle lidských měřítek konáme také leccos dobrého, nedokážeme nikdy naplnit Boží zákon, vše převyšující požadavek nerozeklané, ve všem se Bohu vydávající lásky, nemáme proto, pokud jsme na Krista zapomněli, ani při všem svém humanismu správnou představu o lásce ke člověku, nemůže nám tedy být v této naší polovičatosti přiznáno právo, ba není pro to ani rozumný důvod, abychom trvali navěky.

Jedině Syn trvá navěky, Syn bez poskvny hříchu, Syn, který odolal Pokušiteli s jeho nabídkou mocenské spolupráce, a který také odmítl proměnit kamení ve chleba, vytlačit Boží slovo modlářstvím konzumu, Syn, jehož království není z tohoto světa, Syn i s ranami svého kříže, dokonce kvůli nim, zůstávající navěky v domě Otcově, milovaný dědic všeho.

A smíme v duchu Nového zákona prohlásit, že Otec mu chce dát, pokud v něho uvěříme, za přátele a spoludědice právě nás, at' jakkoli jsme i sobě nepřijatelní.

Celkem brzy býváme ochotni uznat, že plno věcí na světě děláme poněkud nesmyslně jakoby do prázdna, nebo příliš jen pro materiální úroveň, nebo i pro účely nepříliš dobré, o kterých se nic nedovíme, jako je třeba nepřímá služba zbrojnímu průmyslu.

Ale co tedy máme dělat, jako se ptali tehdy Ježíšovi posluchači, abychom místo toho nebo aspoň vedle toho dělali dílo Boží? Aby kázání o věčném životě nám nešlo přes hlavu jako příliš symbolická, nepraktická řeč? Nuže slyšme, at' nás to šokuje, nebo ne: Právě v tom budeme dělat dílo Boží, když nebudeme dělat pro svou spásu zhola nic, jediné věřit v toho, kterého Otec poslal, dát na jeho pozvání, odevzdat se mu do péče, přijmout nevyčerpatelné dary jeho milosti. A dokonce i *vidět* Syna Božího – vždyť je psáno: „kdo *vidí* Syna a věří v něho“ – rozjímat při pohledu na něho v pohnutí srdce o jeho lásce k nám, o jeho oběti: „Má víra pohlíží, Beránku na kříži, do tvých těch ran“ – tak přece zní i jedna pašijová píseň.

Ostatně tuto podle běžné kritiky prý příliš nesvětskou, málo angažovanou pasivitu víry objevila po staletích v Novém zákoně s nebyvalou aktuálností reformace proti středověkému skutkařství a záslužnictví a můžeme v tento trpný postoj víry, pouze přijímající a děkující za dar spravedlnosti v Kristu, doufat právě dnes, přinejmenším pro křesťany, jako v uzdravující alternativu k novověkému aktivismu, který už aspoň před sto padesáti lety chtěl matrikovému církevnictví prudce se rozvíjejících průmyslových zemí nahradit víru ve Spasitele heslem: „v práci a vědění je naše spasení“.

I tomuto novověkému sebevědomí nepřestává však sám Kristus zvěstovat totéž, co řadě generací už předtím: „Budu-li povýšen od země“ – v tomto svém zvláštním, u světa skandálním oslavení na kříži – „všechny potáhnu k sobě (J 12,32)“. Volá nás tedy k sobě i po svém vzkříšení, i ze své nynější skryté vševládné slávy, Syn Boží ukřižovaný za nás. A „pojďte ke mně všichni“, zní jeho známé slovo u Matouše, všichni, „kteří obtíženi jste, a já vám odpočinutí dám (Mt 11,28)“. A tak zjevovatel i plnitel vůle Otcovy, sám Syn, zve každého člověka jednotlivě, kdykoli a kdekoli, i mimo chrám a ritus, z jeho bídy, ale i z jeho blahobytu, z jeho vzdálenosti od Boha, o které většinou ani neví, ze všech jeho domovů a cizin k sobě.

Odvážili jsme se vzít vážně Kristovo pozvání. Ke komu bychom jinak šli? Všude je sice něco zajímavého, někde se dokonce objevují osobnosti, mají co nabídnout z psychologie, z filosofie, ba i z mystiky, ale jenom ty, Pane, slova věčného života máš (J 6,68). Jsi sám ta obět' slitování za hříchy naše (1J 2,2), ale i sám přinášíš její výklad. Nade vše je nám drahý tento tvůj s nikým jiným nezaměnitelný hlas, protože mluví nám o pravdě a cestě již tolik století i po zneplatnění nespočetných teorií a přes skepsi ze všech prožitých krizí, uchvacuje nás až dodnes tvé tiché domlouvání i potěšování navzdory soudobé agresi reklamy a všudypřítomného internetu, přes šíření všeobecné bezradnosti nebo krvelačných fanatismů.

Prosme, aby ten nade vše vzácný Kristův hlas, dychtivě slýchaný ve zvěstování prvotní církve, i nás, dnešní Lazary, duchovně křísil z našich vnitřních hrobů a samot ve století jednadvacátém. Smíme vidět, že středobod všeho času se nalézá v událostech, které rozdělily náš letopočet na před a po. K tomu rozhodujícímu rozhraní všech časů v Kristu, o tom je přesvědčena naše víra, směřovalo všecko dění a uskutečňování, i možná, z opačného hlediska, marné a prázdné plynutí už od Velkého třesku a z téhož předělu se patrně i po nás budou řetězit ještě další a další věky, pokaždé něco dovršující a naplňující, a něco zase ztrácející a zmarňující. Co na tom. Vždyť tam na rozhraní zdá se že podobně beznadějných pulů všeho času, dějin, kde pijeme pouze vodu, která nikdy neukončí vždy zase znovu, právě jen po tom samém vznikající žízeň, se mimo všecko nadání potkala ve vtěleném Synu Božím Věčnost s naší pomíjitelností. A proťala ji. Tam v Palestině vytryskl tenkrát pramen spásy a nesmrtelnosti. Tehdy začal ještě jiný čas, než je čas náš, uzrál skrytý čas milosti, který však světské dějiny válek a olympiád, dobyvatelů, intrikánů, génů a podobně, nedokáží zachytit.

Po tomto prameni vykoupení, který nepřestal z Boha živého vyvěrat do světa – pouze bývá pošetile obcházen, popírán, uváděn v zapomenutí – prahneme v poušti této zavalující doby, jež nám sice občas také nabídne nějakou svou medově sladkou manu, nebo – pro vystřídání chuti, nám vždy jen reptajícím nespokojencům – i št'avnaté, dobře zmasilé křepelky, všechny možné zázraky techniky s množstvím nepřeborných obrazů a informací, hotovou záplavu života, slasti, i extatického, dionýského přitakání, ale která v posledu dělá dílo smrti.

Hledali jsme, a marně, a víme to teď. „Pracujte ne o pokrm, který hyne, nýbrž o ten pokrm, který zůstává k životu věčnému.“ Tím jeho slovem se nám ukázalo něco jiného, než co každý kolem nás chválí, doporučuje a sám si přeje získat: majetek, postavení, ba třeba i jistotu, že nás přežije aspoň to dobré a chvályhodné, oč jsme se snažili. Avšak co naplat: Nejen věci plytké a povrchní, nejen naše nabubřelost a hrdost na vnější věci, ale i všechno opravdu krásné hyne, vadnou kytice lásky, které jsme dostali, i které jsme dali, vše pomíjí, delší a delší jsou večerní stíny, celý náš život jako by byl nakonec pouze milosrdným zastřením té zneklidňující jámy, kam všichni spějeme. K čemu to všechno bylo, i naše nejpoctivější namáhání, všechna dřina a starost, avšak i úžasné kdysi sny a projekty?

Mnoho let máme už někteří za sebou se všemi radostmi i strastmi, známe ten občasný potěšující pocit, tu krátkou chvíli, kdy se nám zdá, že jsme dodnes podpírání ze své minulosti

tím dobrým a nejlepším, oč nám kdysi šlo, ale dostávají se častěji spíš opačné pocity, že se nám všechno v životě vymklo z ruky, než jsme to doopravdy uchopili, že všechna naše léta přeběhla skoro rychleji, než jsme se na světě vůbec rozhlédli.

Ukázalo se nám však i něco silnějšího než tato čirá lítost. Dílo Boží, a ne lidské, víra nám darovaná, která přemáhá svět nejen venku, ale ještě víc v nás samých, naši černotu a vyprahlost a vůči Bohu, který křísí i mrtvé, naši malověrnost. Naučili jsme se skrze víru opět prosit o jedení pravého chleba, pokrmu nehynoucího, o pití pravého nápoje, jako prosila Samařanka, jako žádali na Kristu, té chvíle pro ně neznámém cizinci a tajemném poutníku všichni, kteří jen vzdáleně tušili, jak velké jsou to a slavné věci; právě v tom pomíjitelném životě jsme se začali i my, přes všechny své slepoty a hříchy, čím dál víc ucházet ne už o klamné léky, o náhražky nějakého smyslu, ale vpravdě o život věčný, který podle novozákonního svědectví je toliko v Synu, jehož Bůh ze své lásky poslal na svět.

Vynikla nám právě na pozadí našeho smutku z pomíjení a nenaplnění trvalá platnost a velikost Kristova pozvání. A tento Hostitel chleba pravého i Dárce vody živé se zavázal, že nikoho, kdo k němu přijde, od sebe neodežene (*J 6,37*), nevyloučí ho ze své svaté blízkosti buď pro jeho přílišnou hříšnost, anebo zas pro jeho mizernou spravedlnost, to „roucho ohyzdné (*Iz 64,6*)“ , jak vyznával už starý kající Izrael, a kterým on sám se donedávna chlubil, a teď se za něj stydí. Za všechny falešné naděje, které vkládal do sebe. A do vnějších věcí, do lidstva a jeho možností. Od smrti a hříchu nám však nikdo z lidí nepomůže. Pýcha na člověka a hrdost na všechno, čeho si ve svém bludu otřesený kající snad ještě donedávna tak hluboce cenil, ho nyní pokořuje bolestí deziluze a zakoušením o to hlubší hanby. Spasitel však svému příchodímu, který se ocitl takto před ním, už další zahanbení nepřidá, neodsoudí ho, vždyť stojí psáno, že „třtinu nalomenou nedolomí“. I vyznání očekávající důvěry hříšníků v textech jako je píseň „Tak jakýž jsem, ač nemám nic“, jsou toho dokladem, a navíc dosvědčují, že Spasitel dává opravdu víc, než se obvykle soudí o Božím požehnání pro lidi bez problému zbožné a spravedlivé podle vnějšího zákona, víc, než pouhou spokojenost, pořádanost, ba úspěšnost ve věcech tohoto časného života, pomíjejícího spolu s námi. Dává člověku, zbědovanci, který dorazil konečně k němu, byť to bylo třeba v hodinu dvanáctou, odpuštění hříchů, a tím i přijetí do věčné Boží blízkosti, nepomíjitelný, proměněný život už beze smrti a slz. O tom je evangelium. Pro tebe i pro mne. AMEN.